

## WSPOMNIENIA

### Wiesław Gabzdyl 1936–2010

W dniu 25 maja 2010 r. odszedł od nas znakomity geolog górniczy prof. zw. dr. hab. inż. Wiesław Gabzdyl, założyciel i wieloletni dyrektor Instytutu Geologii Stosowanej Wydziału Górniczego i Geologii Politechniki Śląskiej. Pochowany został na Cmentarzu Centralnym w Gliwicach.

Podczas ceremonii Profesora żegnali licznie zgromadzeni studenci i wychowankowie. Mogliśmy ich rozpoznać po zielonych pióropuszkach galowych mundurów górniczych, świadczących o zajmowaniu przez nich bardzo znaczących stanowisk w „górnictwym stanie”, któremu Wiesław Gabzdyl poświęcił całe swoje zawodowe życie, wspierając swoją znakomitą wiedzą naukową ten trudny i ostatnio rzadko doceniany fach.

Pożegnaliśmy wybitnego uczonego – znawcę węgla oraz węglowych zagłębi całego świata, lecz przede wszystkim naszego Górnośląskiego Zagłębia Węglowego – w imieniu Jego przyjaciół i tych wszystkich, którzy poznali Profesora, a także w imieniu tych, którzy zwyczajnie, spełniając moralny obowiązek, przyszli oddać Mu szacunek.

Przybliżenie sylwetki naukowej oraz znakomitych dokonań Wiesława Gabzdyla jest ze wszech miar właściwe, chociaż niezwykle trudno pogodzić się ze zmianą formy przedstawiania Jego postaci z „jest” na „był”. Przecież jeszcze parę dni temu rozmawialiśmy z Nim!

Wiesław Franciszek Gabzdyl urodził się na śląskiej ziemi w Cieszynie, 4 września 1936 r. – nie doczekał więc 74. urodzin. Maturę uzyskał w Męskim Liceum Ogólnokształcącym, zaś studia ukończył na Wydziale Geologiczno-Poszukiwawczym Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie w 1958 r. Pracę dyplomową nt. tektoniki złożeń Kopalni Węgla Kamiennego *Marcel* napisał pod kierunkiem znakomitego profesora, Stanisława Zbigniewa Stopy.

Pracę zawodową rozpoczął w Biurze Dokumentacji Geologicznych Przemysłu Węglowego w Katowicach. Następnie, jako dokumentator z uprawnieniami Centralnego Urzędu Geologii, w Rybnickim Przedsiębiorstwie Materiałów Budowlanych Przemysłu Węglowego prowadził prace geologiczne podczas głębienia szybów w kopalniach Rybnickiego Okręgu Węglowego, m.in. w Kopalni Węgla Kamiennego *Jastrzębie*.

Wraz z początkiem nowego roku akademickiego 1 października 1961 r. podjął pracę na Politechnice Śląskiej, której służył do końca swoich dni. Był starszym asystentem w latach 1961–1966, adiunktem do roku 1971, zaś docentem w latach 1971–1979. Kolejne stopnie naukowe uzyskiwał na ówczesnym Wydziale Górniczym Politechniki Śląskiej, a mianowicie:

- doktora nauk technicznych – za rozprawę o charakterze facjalnym i budowie petrograficznej pokładów



węglowych i skał towarzyszących w KWB *Jastrzębie*, napisaną i obronioną w 1966 r. pod kierunkiem profesora Jana Kuhla;

- doktora habilitowanego – w 1970 r. za pracę o pokładzie 510 w obszarze górniczym Kopalni Węgla Kamiennego *Kazimierz-Juliusz* na tle rozwoju sedimentologii i litologii warstw siodłowych (o tej pracy Prof. Gabzdyla dowiedziałem się po raz pierwszy jako student na wykładach u prof. Stopy, który w samych superlatywach wyrażał się o dokonaniach Profesora i Jego śmiałej tezie głoszącej, że pokład 510 jest ekwiwalentem całości warstw siodłowych w innych rejonach GZW);
- profesora nadzwyczajnego – w 1979 r.;
- profesora zwyczajnego – w 1990 r.

Spektrum działalności naukowej Wiesława Gabzdyla było bardzo szerokie i obejmowało przede wszystkim badania geologiczno-petrologiczne formacji węglonośnej Górnośląskiego Zagłębia Węglowego, w tym m.in.:

- rozpoznawanie i prognozowanie zmian jakości węgla w pokładach;
- pionierskie prace petrologiczne nad uzyskiwaniem paliw płynnych z węgla;
- identyfikację pokładów i korelowanie serii węglonośnej z wykorzystaniem tonsteinów węglowych, syderytów i innych skał towarzyszących pokładom węglowym;

- charakterystykę facji węglowych i ich związków z budową petrograficzną pokładów;
- formułowanie nowych poglądów na metamorfizm i tektogenezę Górnośląskiego Zagłębia Węglowego;
- badania nad przydatnością surowców mineralnych np. bazaltów w przemyśle termoizolacyjnym;
- gospodarkę surowcami mineralnymi, zwłaszcza racjonalnym użytkowaniem surowców energetycznych.

Profesor Gabzdyl był autorem ponad 200 publikacji – w tym 17 książek naukowych, podręczników akademickich i monografii, z których najbardziej znana jest *Mineralogia i petrografia dla górników*. Pracę tą napisał wspólnie z prof. Lidią Chodyniecką oraz Tadeuszem Kapuścińskim, jej pierwsze wydanie pojawiło się w 1988 r. Książka ta jest znana zapewne wszystkim studentom wydziałów górniczych, podobnie jak *Geologia złóż węgla – Złoże świata*, wydana w 1994 r., a także *Geologia i kopaliny Górnego Śląska* z 1997 r. Bardzo ważnymi pozycjami w dorobku naukowym Profesora są również *Petrografia węgla* (1984), *Geologia węgla*, *Geologia ogólna* (1993) oraz *Geologia złóż* (1999). Za swoją działalność dydaktyczną był On wielokrotnie nagradzany – otrzymał m.in. Nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki (1975, 1978), Nagrodę Ministra Edukacji Narodowej (1988, 1989, 1995), 16 nagród JM rektora Politechniki Śląskiej – lecz chyba największą radość sprawiło Mu przyznanie *Złotej Kredy*, będącej nagrodą przeznaczoną dla najlepszego nauczyciela akademickiego (m.in. w 1988 r.). W 2007 r. uzyskał Nagrodę Ministra Środowiska za całokształt osiągnięć w dziedzinie geologii, gospodarki surowcami mineralnymi i ochrony środowiska.

Równie rozległy jest dorobek Profesora zawarty w niepublikowanych pracach. Napisał ponad 35 recenzji wniosków do tytułu naukowego, w tym na stanowiska profesora i nadanie doktora honoris causa, 27 recenzji rozpraw habilitacyjnych i 33 recenzje rozpraw doktorskich. W wielu przypadkach opinie te były przeznaczone dla placówek znajdujących się za granicą – w Niemczech, w Czechach, na Słowacji, a także w Indiach i Wietnamie. To zaiste wielki wkład w dzieło kreowania kadr naukowych.

Profesor wypromował 14 doktorów, był także opiekunem 4 ukończonych w Instytucie Geologii Stosowanej Politechniki Śląskiej prac habilitacyjnych. Miałem zaszczyt habilitować się pod kierunkiem W. Gabzdyla. Nie zapomnę nigdy Jego wielkiej życzliwości i dyskusji naukowych, prowadzonych z Nim podczas pisania pracy doktorskiej i habilitacyjnej. Życzliwość i wsparcie Profesora były największym darem, jaki można otrzymać od swojego mentora.

Wiedza, pracowitość i aktywność naukowa i organizacyjna, jaką odznaczał się Wiesław Gabzdyl, nie pozostała niezauważona – wielokrotnie powoływany był do różnych znakomitych gremiów naukowych, m.in. Komitetów Polskiej Akademii Nauk: Nauk Geologicznych (1978–1981), Gospodarki Surowcami Mineralnymi (nieprzerwanie od 1979 r., od 1990 r. pełnił obowiązki wiceprzewodniczącego), Nauk Mineralogicznych (1984–1986, 1987–1989). W latach 1986–1991 był członkiem komisji – powołanych przez ministra nauki i szkolnictwa wyższego ds. dydaktyki w górnictwie, dydaktyki nauk przyrodniczych oraz Komii

ds. Reformy Prawa Górniczego i Geologicznego przy Prezesie Rady Ministrów (1988–1992). Był też członkiem Komisji Nagród MEN (1988–1990).

Profesor pełnił też ważne funkcje w międzynarodowych organizacjach naukowych. Od 1974 r. był członkiem stowarzyszonym, a w latach 1980–2004 członkiem rzeczywistym ICCP (*International Committee for Coal and Organic Petrology*). W 1974 r. zorganizował w Ustroniu-Jaszowcu pierwszą w Polsce sesję ICCP, następnie w 1995 r. był współorganizatorem sesji w Krakowie.

Wiesław Gabzdyl w latach 1972–1977 pełnił funkcję prorektora ds. nauczania i wychowania Politechniki Śląskiej, do tej godności awansował więc w niezwykle młodym wieku. W latach 1975–77 oraz 1988–1991 był również prezesem Akademickiego Związku Sportowego.

Profesor pracował w różnych wydawnictwach naukowych, był redaktorem naczelnym Wydawnictwa Naukowego Politechniki Śląskiej w latach 1982–1984 oraz 1985–1987, członkiem komitetu redakcyjnego Prac Geologicznych PAN (1984–1989), Wydawnictw Komisji Nauk Geologicznych PAN w Krakowie (od 1990), zaś od 1991 r. był członkiem Rady Redakcyjnej Kwartalnika PAN *Gospodarka Surowcami Mineralnymi*. Od 1997 r. był także członkiem rady redakcyjnej czasopisma *Natura Silesiae Superioris*.

Za swe ogromne zasługi otrzymał liczne odznaczenia i wyróżnienia – m.in. Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski w 2000 r. z okazji 50-lecia wydziału, Medal Komisji Edukacji Narodowej (1978), Złotą Odznakę AZS (1975), Stopień Górniczy Generalnego Dyrektora Górniczego I-stopnia (1990), Honorową Szpadę (1997) oraz Kordzik Górniczy (1996).

Do największych zasług Wiesława Gabzdyla, związanych z Jego działalnością naukową, dydaktyczną i organizacyjną, należy bez wątpienia zaliczyć stworzenie na Górnym Śląsku ośrodka stosowanych nauk geologicznych – śląskiej szkoły petrologii i geologii węgla oraz szkoły geologii stosowanej, które, jak wiadomo, okazały się użyteczne także dla innych regionów.

W 1980 r. Profesor stworzył także na Wydziale Górniczym i Geologii Politechniki Śląskiej Instytut Geologii Stosowanej, którym kierował przez 26 lat. Trzeba podkreślić, że nieczęsto zdarza się tak długo trwająca, akceptowana przez wszystkich kadencja dyrektora. Jubileuszu 30-lecia swojego instytutu Profesor niestety nie doczekał. Mieliśmy przygotować z tego powodu okolicznościowe wydawnictwo, w którym profesorowie Instytutu Geologii Stosowanej opublikowaliby swoje artykuły. Wiesław Gabzdyl nie byłby sobą, gdyby swojego artykułu nie przygotował na czas – rękopis przekazał mi miesiąc wcześniej, podczas gdy my dopiero zabieraliśmy się do tego dzieła.

Kolejnym niepodważalnym wkładem Wiesława Gabzdyla w rozwój nauk geologicznych było utworzenie w 1986 r. specjalności kształcenia geologia stosowana (obecnie geologia górnicza i poszukiwawcza) na Wydziale Górniczym i Geologii Politechniki Śląskiej. Wydział nasz, wzorem AGH w Krakowie, VSB–TU (Vysoká škola báňská – Technická univerzita) w Ostrawie, RWTH (Rheinisch-Westfälische Technische Hochschule) w Aachen oraz

Instytutu Górniczego w St. Petersburgu, dołączył do elitarnego grona uczelni kształcących mgr inż. geologów górniczych.

Dalekowzroczność tego niezwykłego człowieka przyczyniła się istotnie do poszerzenia profilu naukowego i dydaktycznego naszego wydziału i przekształcenia go w 1991 r. w Wydział Górnictwa i Geologii.

Z całą pewnością można zatem stwierdzić, że Profesor był postacią wybitną i dokonał wielkich, pożytecznych i trwałych rzeczy. Osiągnął wiele zarówno dla nauki, jak i dla górniczego stanu, naszej *Alma Mater*, Wydziału Górnictwa i Geologii oraz dla naszego regionu – Śląska. Jego dokonania zawsze stanowiły powód do wielkiej satysfakcji i dumy, chociaż On sam, będąc człowiekiem niezwykle skromnym, nigdy by tego po sobie nie dał poznać. Był szlachetny i w każdej sytuacji potrafił się odpowiednio zachować. Taką samą rolę przypisywał przymiotom pierwszorzędny, jak i drugorzędny. Czasem mógł być postrzegany za trochę nieskorego do pochwał, lecz wynikało to z Jego postrzegania świata – uznawał dobrą działalność za rzecz normalną i oczywistą.

Pracowitość, ogromna wiedza, życzliwość dla innych oraz skromność zjednywały Profesorowi wielki szacunek i uznanie. Mieliśmy w Nim wielkie oparcie, nie tylko w

odniesieniu do problemów naukowych. Był dla nas prawdziwym autorytetem. Oby każdy z nas mógł się wykazać tak dużym dorobkiem jaki miał Wiesław Gabzdyl, jeden z najznakomitszych synów naszej śląskiej ziemi.

*Profesorze, los tak zrządził, że nie musisz zapoznawać się z już z tajnikami budowy geologicznej Górnośląskiego Zagłębia Węglowego oraz budowy petrograficznej węgla, nie musisz się już wystrzegać życiowych „uskoków i tektonicznych wstrząsów”, bo doskonale rozpoznałeś geologiczną budowę karbonu naszej śląskiej ziemi i przechodzisz na wieczność.*

*Zapewniamy Cię jednak, że Twój naukowy trud i Twoja wielka wiedza nie zostaną zapomniane, a śląska szkoła geologii stosowanej, którą stworzyłeś, będzie rozwijana.*

*Dług jaki mamy wobec Ciebie będziemy spłacać, jak Pan Bóg pozwoli, a wiedzę którą nam przekazałeś, będziemy rozpowszechniać dalej.*

*W dobrych zawodach udział brałeś, na znakomitych uczelniach studiowałeś i pracowałeś, wielkiego im splendoru przydając, do światowej nauki o węglu i zagłębiach węglowych oraz geologii stosowanej swój znaczący wkład wnosząc.*

*Spoczywaj Profesorze w pokoju na wiecznej szychcie!*

Krystian Probierz